Gündem Turizm Dergisi – Journal of Gundem Turizm
Cilt | Issue: 2 • Sayı | Number: 2 • Yıl | Year: 2026

Geliş / Submitted: 13.07.2026
Revizyon / Revision: 01.09.2026
Son Revizyon / Last Revision: 01.09.2026
Kabul / Accepted: 02.09.2026
https://doi.org/10.65520/gundemturizm.1991894

Open Access
e-ISSN: 3108-6616

Gündem Turizm Dergisi

Derleme Makalesi/Compilation Article

Gaziantep İlinin Doğa Turizmi ve Biyoçeşitlilik Temelli Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi: Mevcut Durum ve Gelecek Perspektifleri

Evaluation of the Nature Tourism and Biodiversity-Based Ecotourism Potential of Gaziantep Province: Current Status and Future Perspectives

Ebru Bozlar[1] Fatih Yayla[2] Banu Gökçek[3] Şeyda Yılmaz[4]

Öz

Bu derleme çalışmasında, Gaziantep'in doğa turizmi ve biyoçeşitlilik temelli ekoturizm potansiyeli değerlendirilmiştir. Akdeniz ve karasal iklimler arasındaki geçiş kuşağında yer alan il; topoğrafik çeşitliliği, habitat mozaiği ve göç yolları üzerindeki konumuyla zengin bir biyolojik çeşitliliğe sahiptir. Yapılan envanter çalışmalarında 3.000'in üzerinde canlı türü ve yaklaşık 240 endemik bitki türü kayıt altına alınmıştır. Huzurlu ve Burç tabiat parkları, Sof Dağı, Habeş Kanyonu, Karkamış Sulak Alanı ile baraj gölleri; kuş gözlemi, doğa yürüyüşü, kamp, foto safari ve tekne turizmi gibi faaliyetlere olanak sağlamaktadır. Çalışmalar, ekoturizm alanlarının envanteri, SWOT analizleri ve ziyaretçi algıları üzerinde yoğunlaşırken; altyapı eksiklikleri, tanıtım yetersizliği ve iklim değişikliği kaynaklı sorunların sürdüğü belirlenmiştir. Sürdürülebilir ziyaretçi yönetimi, topluluk temelli ekoturizm ve çok aktörlü yönetişim modelleri ilin geleceği açısından stratejik görülmektedir. Çalışmada kullanılan veriler, 2003-2026 yılları arasında yayımlanan akademik çalışmalar, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı ve ilgili kamu kurumlarına ait plan/raporlar, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinin web sayfalarında yer alan güncel bilgiler ile belediyelerle yapılan iletişimler sonucunda elde edilen veriler karşılaştırılarak derlenmiştir. Elde edilen bulgular, Gaziantep'in önemli bir ekoturizm potansiyeline sahip olduğunu ve bu potansiyelin sürdürülebilir biçimde değerlendirilmesi için koruma, planlama ve yerel katılımın güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler Sürdürülebilir turizm, ekoturizm, doğa turizmi, biyoçeşitlilik, Gaziantep.

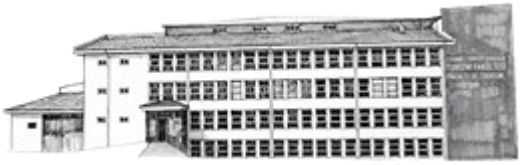
Abstract

This review assesses the ecotourism and nature tourism potential of Gaziantep within the context of its biodiversity. Located in a transition zone between Mediterranean and continental climatic conditions, the province possesses rich biological diversity due to its topographic heterogeneity, habitat mosaic, and position along migratory routes. Biodiversity inventory studies have recorded more than 3,000 living species and approximately 240 endemic plant species in the province. Huzurlu and Burç Nature Parks, Sof Mountain, Habeş Canyon, Karkamış Wetland Area, and dam lakes provide opportunities for activities such as birdwatching, nature trekking, camping, photographic safaris, and boat tours. Existing studies have mainly focused on the inventory of ecotourism areas, SWOT analyses, and visitor perceptions; however, infrastructure deficiencies, insufficient promotion, and problems related to climate change have been identified as continuing challenges. Sustainable visitor management, community-based ecotourism, and multi-actor governance models are considered strategic for the future of the province. The data used in this study were compiled by comparing academic studies published between 2003 and 2026, plans and reports issued by the Republic of Türkiye Ministry of Agriculture and Forestry and related public institutions, current information available on the websites of Gaziantep Metropolitan Municipality and district municipalities, and data obtained through communication with municipal authorities. The findings indicate that Gaziantep has significant ecotourism potential and that strengthening conservation, planning, and local participation is necessary for the sustainable utilization of this potential.

Keywords Sustainable tourism, ecotourism, nature tourism, biodiversity, Gaziantep.

[1] Bilim Uzmanı, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep, Türkiye. (*Sorumlu yazar/Corresponding author*)
[2] Arş. Gör., Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Gaziantep, Türkiye.
[3] Dr., Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep, Türkiye.
[4] Bilim Uzmanı, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, Türkiye.

Bozlar, E., Yayla, F., Gökçek, B., & Yılmaz, Ş., (2026). Gaziantep ilinin doğa turizmi ve biyoçeşitlilik temelli ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi: Mevcut durum ve gelecek perspektifleri. *Gündem Turizm Dergisi*, 2(2), 156-176. https://doi.org/10.65520/gundemturizm.1991894

Giriş

Ekoturizm kavramı, 20. yüzyılın son çeyreğinde kitle turizminin doğal kaynaklar, ekosistemler ve yerel topluluklar üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilere karşı bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (The International Ecotourism Society - TIES), 1990 yılında ekoturizmi "doğal alanlara yapılan, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını artıran sorumlu seyahatler" biçiminde tanımlamıştır (TIES, 1990). Bu tanım, 2015 yılında "yorumlama ve eğitim" boyutunun da eklenmesiyle güncellenmiş ve ekoturizm; "doğal alanlara yapılan, çevreyi koruyan, yerel halkın refahını sürdüren ve yorumlama ile eğitimi içeren sorumlu seyahat" olarak yeniden kavramsallaştırılmıştır (TIES, 2015). Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) ise ekoturizmi; doğanın yanı sıra doğal alanlardaki geleneksel kültürlerin gözlemlenmesi ve takdir edilmesini ana motivasyon kaynağı olarak kabul eden, eğitim ve yorumlama bileşenleri içeren, genellikle küçük gruplar için uzmanlaşmış tur operatörleri tarafından organize edilen ve doğal ile sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirmeyi amaçlayan doğa temelli turizm biçimi olarak nitelendirmektedir (UNWTO, 2002). Doğa İçin Dünya Fonu (WWF) ve Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) gibi uluslararası kuruluşlar da benzer bir çerçevede ekoturizmi; biyolojik çeşitliliğin korunmasına, yerel toplulukların ekonomik kalkınmasına ve doğal alanların sürdürülebilir yönetimine katkı sağlayan bir turizm türü olarak değerlendirmektedir (Erdoğan, 2003; Kaypak, 2012).

Ekoturizm, alternatif turizm türleri arasında küresel ölçekte en hızlı büyüyen segment olarak kabul edilmektedir. Kitle turizminin çevresel ayak izi genişledikçe, doğa temelli ve sürdürülebilirlik odaklı seyahat deneyimlerine olan talep belirgin biçimde artmıştır (Köroğlu ve Karaman, 2014). Bu bağlamda ekoturizm; yalnızca bir turizm çeşidi olmaktan öte, doğal kaynakların koruma-kullanım dengesini gözeten, yerel ekonomilere gelir aktaran, çevresel farkındalığı artıran ve kültürel mirasın yaşatılmasına katkı sağlayan çok boyutlu bir sürdürülebilir kalkınma aracı olarak konumlanmaktadır (Saraçoğlu ve Kanca, 2023). Wood (2002), ekoturizmin yedi temel amacını sıralamış olup bunlar arasında biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkı, yerel halk için ekonomik fayda üretimi, küçük ölçekli işletmelerin desteklenmesi, sorumlu turizm davranışlarının özendirilmesi ve geri dönüşü olmayan kaynakların minimum tüketimi yer almaktadır. 1992 Rio Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nin ardından sürdürülebilirlik ilkelerinin turizm sektörüne yansıtılması hızlanmış; 2002 yılının Birleşmiş Milletler tarafından Uluslararası Ekoturizm Yılı ilan edilmesi, kavramın küresel gündemdeki yerini pekiştirmiştir (Kaypak, 2012). Türkiye 2023 Turizm Stratejisi çerçevesinde dört ekoturizm bölgesi belirlenmiş olup bu durum, ekoturizmin ulusal politika düzeyinde de benimsenmekte olduğunun göstergesidir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007).

Türkiye; Avrupa-Sibirya, Akdeniz ve İran-Turan olmak üzere üç farklı fitocoğrafya bölgesinin kesişim noktasında konumlanması, 0-5.000 metre arasında değişen yükselti farkları, denizden dağa uzanan geniş bir ekosistem yelpazesi, Pleistosen buzul dönemlerinden görece az etkilenmiş olması ve üç kıtanın birleşme noktasındaki jeopolitik konumu nedeniyle küresel biyolojik çeşitlilik açısından istisnai bir öneme sahiptir (Avcı, 2012; T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı [ÇŞİDB], 2024). Ülke genelinde yaklaşık 12.000 damarlı bitki taksonu kayıt altında olup bunların yaklaşık üçte biri (≈ 3.000+ takson) endemik statüdedir; bu endemizm oranı (~%33,5), Avrupa kıtasının tamamında kayıtlı bulunan toplam 2.750 endemik bitki türünü tek başına aşmaktadır (Güner vd., 2012; Ekim vd., 2000). Söz konusu biyolojik zenginlik, Türkiye'yi yalnızca koruma biyolojisi açısından değil, aynı zamanda doğa temelli turizm ve ekoturizm potansiyeli bakımından da stratejik bir ülke konumuna getirmektedir (Akan ve Bakır Sade, 2015; Kılıç, 2026).

Bu ulusal biyoçeşitlilik zenginliği bağlamında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Gaziantep ili, ekoturizm açısından ayrıcalıklı bir destinasyon adayı olarak öne çıkmaktadır. Gaziantep; Akdeniz iklimi

ile karasal iklim arasındaki geçiş kuşağında konumlanması, batıda Amanos Dağları'nın güney uzantılarından doğuda Fırat Vadisi'ne uzanan heterojen topografyası, bozkır-orman-sulak alan habitat mozaiği barındırması ve Avrupa ile Afrika arasındaki önemli kuş göç yolları üzerinde bulunması nedeniyle bölgenin en yüksek doğa turizmi potansiyeline sahip illerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Meşe, 2019; T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı [TOB], 2013). Nitekim Gaziantep Üniversitesi Biyoloji Bölümü ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı arasında 2013 yılında başlatılan biyoçeşitlilik envanter projesi, ilde 3.000'in üzerinde canlı türünün varlığını belgelemiş; bu bulgu, ilin ekoturizm potansiyelinin bilimsel temellerini somut biçimde ortaya koymuştur (Kütük, 2017). Buna ek olarak, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı kapsamında 2015 yılında "Gastronomi Şehri" unvanını kazanan Gaziantep, kültürel ve gastronomik mirasını doğa turizmi bileşeniyle entegre ederek çok katmanlı bir destinasyon kimliği oluşturma potansiyeline sahiptir (Birdir vd., 2016).

Bu çerçevede mevcut çalışma, Gaziantep ilinin doğa turizmi ve biyoçeşitlilik temelli ekoturizm potansiyelini ilçe ölçeğinde değerlendirmeyi amaçlayan, literatür temelli bir derleme niteliğindedir. Çalışma kapsamında; Gaziantep'in coğrafi ve ekolojik altyapısı, biyolojik çeşitlilik envanteri, doğa turizmine konu olan korunan alanlar ve doğal kaynaklar, ilçe bazında ekoturizm faaliyet türleri ve sürdürülebilir turizm potansiyeli çok boyutlu bir perspektifle ele alınmaktadır. Araştırmanın temel motivasyonu, ilin gastronomi ve kültür turizmi odaklı mevcut tanınırlığının ötesinde, doğa temelli turizm potansiyelinin bilimsel verilerle ortaya konması ve bu potansiyelin sürdürülebilir kalkınma stratejileri çerçevesinde değerlendirilmesine yönelik bir zemin oluşturmaktır.

Gaziantep İlinin Coğrafi ve Ekolojik Çerçevesi

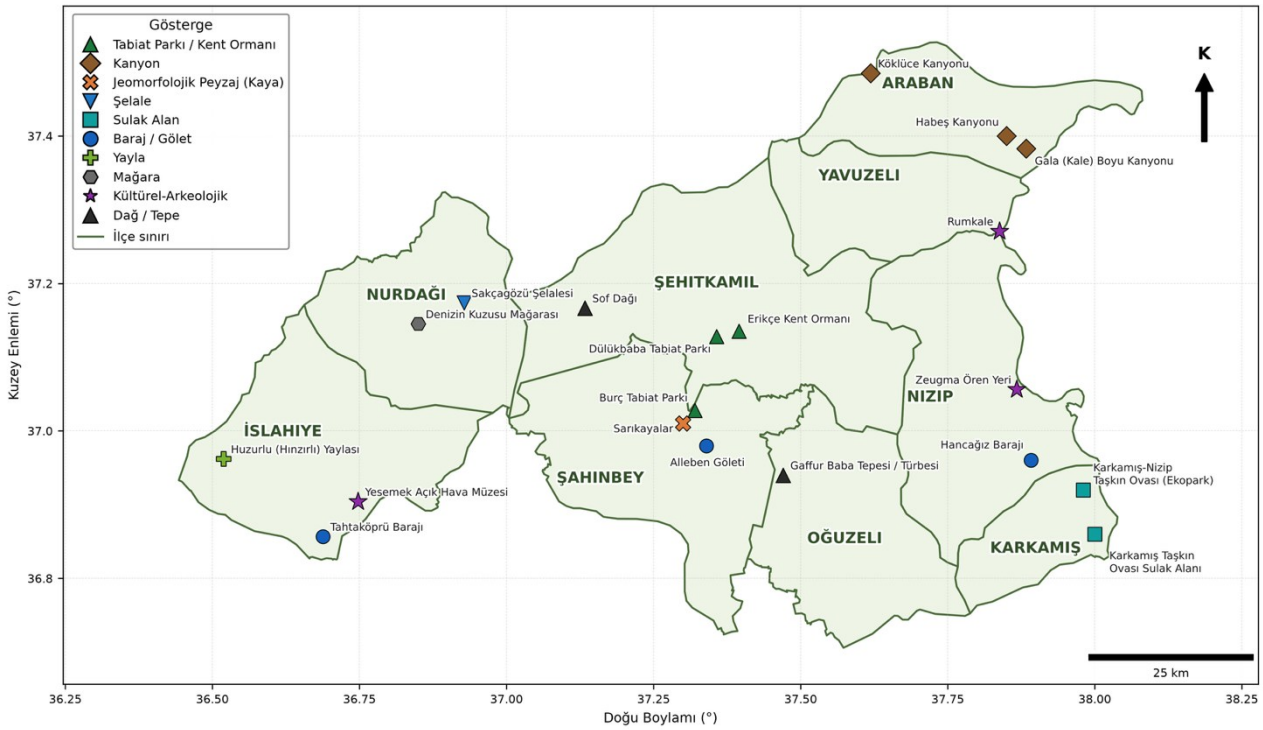
Gaziantep ili, Türkiye'nin güneydoğusunda 36°28'-37°25' kuzey enlemleri ile 36°27'-38°01' doğu boylamları arasında yer almakta olup toplam yüzölçümü 6.819 km²'dir (T.C. Gaziantep Valiliği, ÇŞİDB, 2024). İl; kuzeyde Kahramanmaraş, batıda Osmaniye ve Hatay, güneyde Kilis, doğu ve güneydoğuda Suriye Arap Cumhuriyeti ile sınır komşusudur. Gaziantep'in topografik yapısı, batıda Amanos (Nur) Dağları'nın güney uzantılarından doğuda Fırat Nehri vadisine uzanan geniş bir yükselti ve peyzaj çeşitliliği sergilemektedir. İlin en yüksek noktası, İslahiye ilçesindeki Amanos silsilesinin parçası olan Sof Dağı'nda yaklaşık 1.496 m'ye ulaşırken; en alçak noktaları, doğuda Fırat Nehri vadisinde 300-400 m'ye düşmektedir (T.C. TOB, 2013). Bu yükselti farkı, kısa mesafelerde belirgin biçimde değişen mikro-habitat koşullarına olanak tanımakta ve ilin ekolojik çeşitliliğinin temel belirleyicilerinden birini oluşturmaktadır.

İklimsel açıdan Gaziantep, Akdeniz iklimi ile karasal iklim arasındaki geçiş kuşağında yer almaktadır. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlı geçmekte olup yıllık ortalama yağış miktarı 601,6 mm'dir (Meteoroloji Genel Müdürlüğü [MGM], n.d.). Yağışların önemli bir bölümü sonbahar ve kış aylarında düşmekte; yaz kuraklığı Haziran-Eylül döneminde belirginleşmektedir. İlin batı kesimlerinde, özellikle İslahiye ve Nurdağı ilçelerinde Akdeniz iklim etkisi daha baskın olup buralarda maki, garig ve kızılçam orman formasyonları gözlemlenmektedir. Doğuya ve kuzeydoğuya gidildikçe karasal iklim koşulları ağırlık kazanmakta; step (bozkır) vejetasyonu ile meşe ormanı formasyonları karşılaşılmaktadır (T.C. TOB, 2013; T.C. Gaziantep Valiliği, ÇŞİDB, 2024). Bu iklimsel geçiş durumu, ilin biyoçeşitlilik örüntülerini doğrudan biçimlendirmektedir: Akdeniz fitocoğrafya bölgesine ait taksonlar ile İran-Turan bölgesine ait taksonlar yan yana yaşam alanı bulmakta; bu bölgeler-arası geçiş alanı (ekoton) özelliği, tür zenginliğini ve endemizm oranını artırıcı bir etki yaratmaktadır (Avcı, 2012).

Gaziantep'in hidrografik yapısı, ekoturizm potansiyeli açısından özellikle önem taşımaktadır. Fırat Nehri, ilin doğu sınırını oluşturarak Yavuzeli ve Araban ilçelerinden geçmekte; nehir ve kolları boyunca oluşan vadi ekosistemleri, zengin riparyum vejetasyonu ve akarsu canlılığına ev sahipliği yapmaktadır. İl genelinde

Hancağız Barajı (Nizip), Kartalkaya Barajı (Nurdağı) ve Merzimen Çayı havzası gibi yapay ve yarı-doğal su kütleleri, sulak alan ekolojisi ve kuş gözlem turizmi açısından değerli alanlar oluşturmaktadır (Meşe, 2019; Özuslu & Tel, 2010). Özellikle Karkamış-Nizip Taşkın Ovası, Türkiye'nin ulusal öneme sahip 45 sulak alanından biri olarak tescil edilmiş olup hem hidrolojik işlevleri hem de barındırdığı kuş çeşitliliği ile ilin en kritik ekoturizm varlıkları arasında yer almaktadır (T.C. TOB, 2026). Peyzaj çeşitliliği açısından Gaziantep; Amanos silsilesinin ormanlık batı kesimlerinden Fırat vadisinin yarı-kurak step alanlarına, derin kanyonlardan (Habeş Kanyonu, Köklüce Kanyonu) basalt platolarına ve yayla alanlarından (Yağızlar Yaylası, İncirli Yaylası) kırsal tarım peyzajlarına uzanan geniş bir yelpaze sunmaktadır (Akın, 2016; Aydoğdu, 2023).

İlçe bazında öne çıkan tabiat parkları, kanyonlar, sulak alanlar, barajlar, yaylalar ve doğal-kültürel odak noktaları bulunmaktadır.

Şekil 1. Gaziantep İli Doğa Turizmi ve Ekoturizm Odakları Haritası
Kaynak: İlçe sınırları- geoBoundaries (OpenStreetMap); nokta konumları- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Gaziantep Tabiat Turizmi Master Planı (2013-2023). Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ilgili akademik/kurumsal kaynaklardan (bkz. yayın kaynakçası) derlenmiştir. Konumlar temsili/şematiktir.

Gaziantep'in Biyoçeşitlilik Potansiyeli

Gaziantep'in biyolojik çeşitliliğine ilişkin en kapsamlı bilimsel veri, 2013 yılında Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü ile T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı arasında imzalanan protokol kapsamında yürütülen "Gaziantep'in Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Çalışması" projesinden elde edilmiştir. Dört yıl süren bu proje (2013-2017), flora ve fauna olmak üzere iki ana eksende yürütülmüş; bitkiler, omurgalı hayvanlar ve omurgasız hayvanlar üzerinde sistematik arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Proje sonuçlarına göre, Gaziantep'te daha önce yaklaşık 1.800 olarak bilinen toplam canlı türü sayısı 3.177'ye yükselmiştir (Kütük, 2017). Bu artış, yalnızca yeni tür kayıtlarından

değil, aynı zamanda literatürde yer almakla birlikte il sınırları içindeki varlığı teyit edilmemiş olan türlerin doğrulanmasından da kaynaklanmaktadır. Proje kapsamında Gaziantep'in her ilçesine gidilmiş; bitki örnekleri arazide fotoğraflanarak herbaryum materyali toplanmış, omurgasız hayvanlar (böcekler, örümcekler, akrepler) arazi toplamalarıyla laboratuvar ortamına getirilip teşhis edilmiş ve Gaziantep Üniversitesi bünyesinde uzmanı bulunmayan gruplar için farklı üniversitelerden uzman araştırmacılar davet edilmiştir (Kütük, 2017). Elde edilen veriler, ulusal düzeydeki "Nuh'un Gemisi Biyoçeşitlilik Veri Tabanı"na aktarılarak Türkiye biyoçeşitlilik envanterine doğrudan katkı sağlamıştır.

Flora açısından değerlendirildiğinde, Gaziantep'te yaklaşık 2.300 damarlı bitki taksonu (eğreltiler, açık tohumlular ve kapalı tohumlular) ile yaklaşık 200 mantar taksonu kaydedilmiştir (Kütük, 2017). Bu sayı, ilin göreceli olarak küçük yüzölçümüne (6.819 km²) kıyasla dikkat çekici bir tür yoğunluğuna işaret etmektedir. Envanter çalışmasının en çarpıcı bulgusu, endemik bitki türlerinin sayısındaki artış olmuştur: proje öncesinde Gaziantep'te varlığı bilinen yaklaşık 120 endemik bitki taksonu, çalışma sonucunda 230-240 civarına yükselmiştir (Kütük, 2017). Bu endemikler arasında, ilin adını taşıyan Satureja aintabensis (Antep kaya kekiği) ve Symphytum aintabicum (Antep karakafesotu) gibi dar yayılışlı taksonlar, Gaziantep'in botanik literatüründeki özgünlüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak, Gaziantep'in geofit florası üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda soğanlı, yumrulu ve rizomlu bitki taksonlarının yüksek çeşitliliği belgelenmiş; bu bulgular hem ekoturizmin tematik tasarımına (örneğin ilkbahar çiçeklenme rotaları) hem de in situ koruma stratejilerine veri sağlamıştır (Kaya ve Acar, 2020). Altındağ (Nizip/Gaziantep) bölgesinde 2021-2023 yılları arasında gerçekleştirilen güncel flora çalışmasında ise 54 farklı familya ve 236 cinse ait toplam 396 takson tespit edilmiş olup bu bulgu, ilin henüz keşfedilmemiş floristic zenginlikler barındırabileceğine işaret etmektedir (Zeynalov vd., 2023).

Tablo 1. Gaziantep İlinin Biyoçeşitlilik Envanteri (Tahmini Değerler)

Tür Grubu	**Tahmini Tür Sayısı**	**Açıklama**
Damarlı bitkiler	~2.300	240 civarı endemik tür
Mantarlar	~200	Çeşitli habitatlarda dağılım
Böcekler	~300	Bozkır ve orman ekosistemi ağırlıklı
Örümcek/Akrep	~65	57 örümcek + 8 akrep
Tatlı su balıkları	37	Fırat havzası ağırlıklı
Amfibiler	7	Sulak alan ve yayla habitatları
Sürüngenler	25	Kurakçıl ve kayalık biyotoplar
Kuşlar	223+ (Karkamış'ta 238)	Göç yolu üzerindeki konum
Memeliler	20	Sırtlan, ayı, karaca, su samuru vb.
Toplam (yaklaşık)	**3.000+**	**Çoklu kaynaklı envanter verisi**

Kaynak: Kütük (2017); Meşe (2019); T.C. KTB, (2026); T.C. Gaziantep Valiliği (2024) verilerinden derlenmiştir.

Fauna açısından Gaziantep, hem omurgalı hem omurgasız hayvan gruplarında kayda değer bir tür çeşitliliği sergilemektedir. Envanter projesinin sonuçlarına göre ilde; 300 böcek türü (Insecta), 57 örümcek türü (Arachnida: Araneae), 8 akrep türü (Arachnida: Scorpiones) olmak üzere toplam 365 omurgasız

hayvan taksonu kaydedilmiştir. Omurgalı hayvanlar grubunda ise 37 tatlı su balığı türü (Pisces), 7 kurbağa türü (Amphibia), 25 sürüngen türü (Reptilia), 223'ü alan çalışmalarında teyit edilmiş ve toplam 238'e ulaşan kuş türü (Aves) ile 20 memeli türü (Mammalia) belirlenmiş; toplam omurgalı tür sayısı 312 olarak raporlanmıştır (Kütük, 2017). Bu sayılara, envanter sonrasında yapılan ek gözlemlerle eklenen türler de dahil edildiğinde, toplam faunal zenginliğin belgelenmiş rakamların ötesine geçtiği değerlendirilmektedir.

Gaziantep'in kuş çeşitliliği, ilin ekoturizm potansiyelinin en belirgin bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. İl, Avrupa-Afrika kuş göç yollarından biri üzerinde stratejik bir konumda bulunmakta; bu konum, özellikle ilkbahar ve sonbahar göç dönemlerinde çok sayıda göçmen kuş türünün ili kullanmasına olanak tanımaktadır. Karkamış-Nizip Taşkın Ovası Sulak Alanı, Türkiye'nin ulusal öneme sahip 45 sulak alanından biri olarak tescillenmiş olup burada 238 kuş türü ve 71 farklı omurgalı hayvan türü kayıt altına alınmıştır (Özuslu & Tel, 2010; Meşe, 2019). Bu sulak alan; pelikanlar, balıkçıllar, leylek türleri, ördekgiller, yırtıcı kuşlar ve çeşitli ötücü kuşlar için önemli bir beslenme, barınma ve üreme habitatı işlevi görmektedir. Ayrıca, Hancağız Baraj Gölü çevresinde 2026 yılında ilk kez gözlemlenen takkeli cılıbıt (Charadrius tricollaris / Thinornis tricollaris), Türkiye kuş listesine yeni bir tür olarak eklenmiş ve bu gözlem, vatandaş bilim (citizen science) yaklaşımının ilin ornitolojik envanterine sağladığı katkının güncel bir örneğini teşkil etmiştir (Yener, 2026). Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin yayımladığı "Gaziantep Kuşları" eseri ise ilin avifaunasının kamuoyuyla paylaşılması ve farkındalık oluşturulması açısından önemli bir kurumsal girişim olmuştur (Meşe, 2019).

Doğa Turizmi Kaynakları ve Korunan Alanlar

Gaziantep ilinde doğa turizmine konu olan kaynaklar; tabiat parkları, doğal sit alanları, sulak alanlar, mağaralar, kanyonlar, yayla alanları, baraj gölleri ve kırsal peyzaj alanları olmak üzere geniş bir yelpazede dağılım göstermektedir (Akın, 2016; Aydoğdu, 2023). Korunan alanlar bağlamında, Şehitkamil ilçesindeki Huzurlu Tabiat Parkı ve Dülükbaba Tabiat Parkı (Biyolojik Gölet), ilin en bilinen doğa turizmi destinasyonları arasında yer almaktadır. Huzurlu Tabiat Parkı, Amanos Dağları'nın güney uzantılarındaki kızılçam ve meşe ormanları içinde konumlanmakta olup doğa yürüyüşü, kamp, piknik ve doğa fotoğrafçılığı gibi rekreasyonel faaliyetler için uygun bir zemin sunmaktadır (T.C. TOB, 2013). Dülükbaba Tabiat Parkı ise kentsel yerleşim alanına yakın konumu sayesinde hem günübirlik rekreasyon hem de çevresel eğitim amaçlı kullanıma elverişli bir alan olarak değerlendirilmektedir (T.C. Şehitkamil Kaymakamlığı, 2019). Şahinbey ilçesindeki Burç Tabiat Parkı da benzer biçimde kent içi doğa turizmi işlevini sürdürmektedir.

Mağara turizmi açısından Gaziantep, özellikle Şahinbey ilçesindeki Dülükbaba Mağarası ve Hititlere kadar uzanan tarihi derinliğiyle Şehitkamil'deki Zeugma yakınlarındaki mağara oluşumlarıyla dikkat çekmektedir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın mağara turizmi envanterine göre, bu mağaralar hem jeolojik hem de arkeopaleontolojik değer taşımaktadır (T.C. KTB, 2026). Kanyon turizmi bağlamında, Araban ilçesindeki Habeş Kanyonu ve Köklüce Kanyonu; derin ve dar vadi yapıları, jeolojik peyzajları ve macera turizmi potansiyelleriyle öne çıkmaktadır (Doğal güzellikler, n..d)). Yayla turizmi ise İslahiye ilçesindeki İncirli ve Tandır yaylalarında, Nurdağı ilçesindeki Yamaçoba Yaylası'nda ve Yavuzeli çevresindeki kırsal yerleşmelerde yaz aylarında gerçekleştirilmekte olup bu yaylalar; geleneksel göçer yaşam kültürünün izlerini taşıması, serin iklim koşulları sunması ve doğa yürüyüşü rotalarına bağlanabilmesi nedeniyle ekoturizm planlamasında stratejik öneme sahiptir (Doğanay, 2019; Yerleşmiş, 2015).

Tüm bu doğal kaynakların sürdürülebilir biçimde değerlendirilmesi amacıyla T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 2013 yılında hazırlanan "Gaziantep

İline Ait Tabiat Turizmi Master Planı (2013-2023)", ilin doğa turizmi stratejisinin temel çerçeve belgesini oluşturmaktadır. Plan; sürdürülebilir kırsal kalkınma, biyolojik çeşitliliğin korunması, kültürel zenginliğin yaşatılması ve yöre halkının refahının yükseltilmesi gibi Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) temelli ölçütleri içselleştirmekte; doğa yürüyüşü, kuş gözlemi, botanik turizmi, foto safari, kamp, bisiklet turizmi ve su sporları gibi çeşitli ekoturizm faaliyet türlerini ilçe bazında önceliklendirmektedir (T.C. TOB, 2013). Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Karkamış Ekopark projesi, kuş gözlem terasları inşası ve yerel doğa rehberliği eğitim programları gibi girişimleri ise bu master planın sahaya yansımasındaki somut adımlar olarak değerlendirilebilir (GBB, 2018, 2019). Bununla birlikte, master planın 2023 yılında sona eren geçerlilik döneminin ardından güncellenmiş yeni bir stratejik planın henüz kamuoyuyla paylaşılmamış olması, planlama sürekliliği açısından bir eksiklik olarak kaydedilmektedir.

Metodoloji

Çalışma; 2003-2026 yılları arasında yayımlanan bilimsel makaleler, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan tabiat turizmi master planları ve korunan alan belgeleri, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ile ilgili kurumların erişilebilir raporları ve planlama dokümanları ile ulusal ve uluslararası kuruluşların ekoturizm çerçeve belgelerinin kapsamlı bir sentezini içermektedir.

Araştırma Deseni

Bu çalışma, Gaziantep ilinin doğa turizmi ve biyoçeşitlilik temelli ekoturizm potansiyelini ilçe ölçeğinde değerlendirmeye yönelik betimsel-nitel bir derleme (review) araştırması olarak tasarlanmıştır. Derleme çalışmaları, belirli bir konu üzerinde yayımlanmış birincil ve ikincil kaynakların sistematik biçimde taranması, sentezlenmesi ve eleştirel olarak yorumlanmasına dayanan araştırma türleridir. Bu çerçevede çalışma, birincil veri toplama yöntemlerine (anket, görüşme, gözlem vb.) başvurmaksızın; akademik literatür, kurumsal raporlar, yerel yönetim belgeleri ve medya kaynaklarının karşılaştırmalı analizi üzerine inşa edilmiştir.

Veri Toplama Süreci ve Kaynak Seçim Ölçütleri

Veri toplama sürecinde çok katmanlı bir kaynak tarama stratejisi izlenmiştir. Akademik kaynaklar için Google Scholar, DergiPark, TR Dizin ve YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanları; kurumsal belgeler için T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Meteoroloji Genel Müdürlüğü ve T.C. Gaziantep Valiliği'nin resmi web siteleri; yerel yönetim kaynakları için Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ile ilçe belediyelerinin kurumsal sayfaları ve basın bültenleri taranmıştır. Tarama sürecinde "Gaziantep ekoturizm", "Gaziantep biyoçeşitlilik", "Gaziantep doğa turizmi", "Gaziantep tabiat parkı", "Gaziantep sulak alan", "Gaziantep kuş gözlemi" ve "Gaziantep flora/fauna" anahtar kelimeleri Türkçe ve İngilizce olarak kullanılmıştır.

Kaynak seçiminde şu ölçütler uygulanmıştır: (i) yayın tarihi 2003-2026 aralığında olması; (ii) Gaziantep iline veya ilçelerine doğrudan ilişkin olması; (iii) ekoturizm, biyoçeşitlilik, doğa turizmi, korunan alan yönetimi veya sürdürülebilir turizm konularından en az birini ele alması; (iv) erişilebilir ve doğrulanabilir olması. Bu ölçütlere uymayan, yalnızca genel turizm istatistiklerine değinen veya Gaziantep'e özgü veri sunmayan çalışmalar kapsam dışı bırakılmıştır.

Kaynak Sınıflandırması ve Veri Katkıları

Derleme kapsamında toplam 34 kaynak incelenmiş olup bu kaynaklar beş ana kategoride sınıflandırılmıştır. Her bir kaynak kategorisinin çalışmaya sağladığı veri türü ve katkı alanı aşağıda özetlenmektedir:

Tablo 2. Derleme Çalışmasında Kullanılan Kaynak Türleri ve Veri Katkıları

Kaynak Kategorisi	Kaynak Sayısı	Yayın Dönemi	Sağlanan Veri Türü	Çalışmadaki Katkı Alanı
Hakemli dergi makaleleri	11	2004-2024	Flora-fauna envanteri, endemizm analizi, SWOT analizi, ekoturizm alan değerlendirmesi, kavramsal çerçeve	Biyoçeşitlilik verileri, ekoturizm potansiyel analizi, sürdürülebilir turizm kuramı
Lisansüstü tezler	2	2015-2023	İlçe bazlı ekoturizm rota belirleme, turizm coğrafyası	İlçe ölçeğinde alan envanteri, ekoturizm rotası verileri
Kurumsal araştırma raporu	1	2017	Biyolojik çeşitlilik envanter ve izleme verileri	3.000+ tür kaydı, ulusal veri tabanına katkı
T.C. Bakanlık belgeleri (TOB, KTB)	7	2013-2026	Tabiat turizmi master planları, korunan alan envanterleri, sulak alan verileri, mağara/doğa yürüyüşü rotaları, iklim verileri	Stratejik planlama çerçevesi, korunan alan sınıflandırması, iklimsel parametreler
Valilik/kaymakamlık raporları	2	2019-2024	Çevre durum raporu, tabiat parkı tanıtım belgeleri	Güncel çevresel göstergeler, korunan alan profilleri
Belediye kaynakları (GBB ve ilçe belediyeleri)	8	2015-2026	Ekopark projeleri, kuş türleri listesi, ziyaretçi istatistikleri, altyapı yatırım bilgileri, doğal güzellik envanterleri	İlçe düzeyinde güncel ekoturizm gelişmeleri, ziyaretçi verileri, altyapı durumu
Medya ve ansiklopedik kaynaklar	3	2022-2026	Güncel tür gözlemleri, altyapı yatırım haberleri, yayla turizmi verileri	Vatandaş bilim (citizen science) katkıları, güncel gelişme takibi
Toplam	**34**	**2003-2026**	**-**	**-**

Akademik yayınlar (hakemli dergi makaleleri ve lisansüstü tezler), çalışmanın temel bilimsel altyapısını oluşturmuştur. Adnan (2016), Akın (2016) ve Aydoğdu (2023) gibi çalışmalar, Gaziantep'in ekoturizm alanlarının değerlendirilmesi ve SWOT analizine; Özuslu & İskender (2004); Özuslu & Tel (2010), Kaya ve Acar (2020) ile Akan ve Sade (2015) gibi çalışmalar flora-fauna envanteri ve endemizm verilerine; Kaypak (2012) ve Köroğlu ve Karaman (2014) ise ekoturizm kavramsal çerçevesi ve sürdürülebilir turizm kuramına katkı sağlamıştır. Kütük (2017) tarafından hazırlanan Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Çalışması sonuç raporu, ilde 3.000'i aşkın tür kaydına ulaşılmasını sağlayan temel veri kaynağı olarak çalışmanın omurgasını oluşturmuştur.

Merkezi kamu kurumlarına ait belgeler, politika ve planlama verilerinin birincil kaynağını oluşturmuştur. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan Gaziantep Tabiat Turizmi Master Planları (2013-2023 ve 2016-2019), korunan alan envanterleri, faaliyet türleri ve sürdürülebilirlik hedeflerine ilişkin stratejik çerçeveyi sunmuştur. T.C. Gaziantep Valiliği Çevre Durum Raporu (2024), ilin güncel çevresel

göstergeleri; Meteoroloji Genel Müdürlüğü verileri ise iklimsel parametreler (yıllık ortalama yağış, sıcaklık vb.) açısından değerlendirilmiştir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı kaynakları, mağara turizmi ve doğa yürüyüşü rotalarına ilişkin tamamlayıcı veriler sağlamıştır.

Yerel yönetim kaynakları, ilçe düzeyindeki güncel ekoturizm gelişmelerine ve altyapı yatırımlarına ilişkin birincil verileri sunmuştur. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi (GBB) kaynakları; Karkamış-Nizip Ekopark Projesi, Alleben Göleti, kuş türleri envanteri ve ziyaretçi istatistikleri gibi konularda doğrudan bilgi sağlamıştır. Araban Belediyesi web sitesi, ilçenin doğal güzelliklerine ilişkin tamamlayıcı veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Sakal ve Gülcan (2024) tarafından hazırlanan Gaziantep Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası ise stratejik planlama boyutunda değerlendirilmiştir.

Medya ve ansiklopedik kaynaklar, güncel gelişmelerin takibi ve doğrulanması amacıyla kullanılmıştır. Yener (2026) tarafından Sözcü Gazetesi'nde raporlanan takkeli cılıbıt (Thinornis tricollaris) gözlemi, Anadolu Ajansı'nın (2015) Sakçagözü Şelalesi haberi ve Doğanay (2019) yayla turizmi verisi bu kategoride yer almaktadır.

Veri Analizi ve Sınıflandırma Çerçevesi

Elde edilen veriler nitel içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Kaynaklardan derlenen bilgiler öncelikle tematik olarak kodlanmış; ardından Gaziantep'in dokuz ilçesi (Şehitkamil, Şahinbey, Oğuzeli, Nizip, Karkamış, Yavuzeli, Araban, Nurdağı ve İslahiye) temelinde mekânsal sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Her ilçe için öne çıkan doğal alanlar, ekoturizm faaliyet türleri (kuş gözlemi, doğa yürüyüşü, kamp, foto safari, tekne turizmi, mağaracılık, yayla turizmi, agroturizm vb.) ve sürdürülebilir turizm açısından taşıdığı potansiyel belirlenmiştir. SWOT analizi çerçevesi, ilin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerinin sistematik biçimde ortaya konulmasında kullanılmıştır. Biyoçeşitlilik verileri, tür grupları (damarlı bitkiler, mantarlar, böcekler, örümcek/akrep, tatlı su balıkları, amfibiler, sürüngenler, kuşlar, memeliler) bazında tasnif edilerek karşılaştırmalı tablolara dönüştürülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma bir derleme araştırması olduğundan, birincil veri toplama yöntemlerine (arazi gözlemi, anket, derinlemesine görüşme vb.) başvurulmamıştır. Sunulan veriler, mevcut literatür ve kurumsal belgelerin sentezine dayanmakta olup; bazı ilçelere ilişkin akademik çalışmaların sınırlılığı nedeniyle yerel yönetim web siteleri ve medya kaynaklarına başvurulmuştur. İlçe bazlı konum bilgilerinde farklı kaynaklarda tutarsızlıklar tespit edilmiş (Aydoğdu, 2023) ve bu tür veriler çapraz kontrol yoluyla doğrulanmaya çalışılmıştır. Ziyaretçi istatistikleri, Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile belediye basın bültenleri üzerinden derlenmiş olup ekoturizme özgü ayrıştırılmış veriye ulaşılamamıştır.

Bulgular

T.C. KTB 2026; Sakal ve Gülcan, 2024). Gaziantep ilinde turizm, kültürel-gastronomik miras ekseninde son yıllarda belirgin biçimde gelişmiş; ancak doğa turizmi ve ekoturizm bileşeni hâlâ büyük ölçüde keşfedilmemiş bir potansiyel olarak varlığını sürdürmektedir. 2024 yılında ilde konaklayan ziyaretçi sayısı 1,5 milyonu aşarak son 20 yılın rekor düzeyine ulaşmış, toplam ziyaretçi sayısı ise 2 milyonu geçmiştir (Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2025). 2025 yılı itibariyle 1 milyon 21 bin 138 turistin il merkezini ziyaret ettiği ve 2 milyonu aşkın günübirlik ziyaretçi ile yıllık ziyaretçi hacminin korunduğu raporlanmıştır (GBB, 2026).

İlçelere Göre Ekoturizm Potansiyelleri

Şehitkamil İlçesi Ekoturizm Alanları

Şehitkamil ilçesi, Gaziantep'in ekoturizm potansiyeli bakımından öne çıkan merkez ilçelerinden biri olup; Dülükbaba Tabiat Parkı, Erikçe Kent Ormanı/Erikçe Tabiat Parkı, Alleben Göleti ve Sofdağı gibi farklı doğal ve rekreasyonel alanları bünyesinde barındırmaktadır. Gaziantep Tabiat Turizmi Master Planı'nda Dülükbaba Tabiat Parkı, Erikçe Kent Ormanı ve Sofdağı, ilin tabiat turizmi/ekoturizm potansiyeline sahip alanları arasında gösterilmektedir (Doğa Turizmi Master Planı 2016). Dülükbaba Tabiat Parkı; yürüyüş parkurları, piknik alanları, manzara seyir noktaları ve biyolojik gölet gibi donatılarıyla kent halkının doğayla temas kurabildiği önemli bir rekreasyon alanıdır (T.C. Şehitkamil Kaymakamlığı 2019). Erikçe Kent Ormanı ise yürüyüş yolları, seyir terasları, piknik ve sosyal donatı alanlarıyla kent çevresi ekoturizmini destekleyen bir yeşil alan niteliğindedir. Sofdağı ise yayla karakteri, temiz hava, doğal peyzaj ve yürüyüş olanaklarıyla Şehitkamil'in doğa temelli turizm çeşitliliğini tamamlayan önemli alanlardan biridir (Yerleşmiş 2015; Aydoğdu 2023; T.C. KTB 2026). Alleben Göleti ise Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından rekreasyonel donatılarla geliştirilen bir alan olup su yüzeyi, kıyı peyzajı, piknik ve dinlenme olanaklarıyla Şahinbey'in suya dayalı ekoturizm potansiyelini desteklemektedir.

Şahinbey İlçesi Ekoturizm Alanları

Şahinbey ilçesi, özellikle Burç Tabiat Parkı ve Sarıkayalar gibi doğa temelli alanlarla öne çıkmaktadır. Gaziantep İli Tabiat Turizmi Master Planı'nda Burç Ormanları doğa yürüyüşü, sportif amaçlı olta balıkçılığı ve rekreasyon faaliyetleri bakımından değerlendirilebilecek alanlar arasında gösterilmektedir (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı 2016). Burç Tabiat Parkı'nın Şahinbey ilçesi sınırlarında, Burç/Yamaçtepe çevresinde yer aldığı ve yaklaşık 192,45 hektar büyüklüğünde bir tabiat parkı niteliği taşıdığı belirtilmektedir; bu alan, yürüyüş, piknik, açık hava etkinlikleri ve doğa ile temas açısından kent çevresi ekoturizmine katkı sağlayabilecek önemli bir odak olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Sarıkayalar ise kaya peyzajı ve yürüyüş rotalarıyla doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık ve jeomorfolojik peyzaj gözlemi açısından değerlendirilebilecek bir alandır; bu çevredeki yürüyüş rotaları açık hava etkinliği potansiyelini desteklemektedir (GBB 2015).

İslahiye İlçesi Ekoturizm Alanları

İslahiye Tahtaköprü Barajı, Hancağız Barajı ve Karkamış-Nizip Taşkın Sulak Alanı; ilin sucul ekosistem zenginliğinin temelini oluşturmaktadır. Karkamış Sulak Alanı içinde geliştirilen Ekopark Projesi, yaklaşık 5.500 dekar üzerinde 238 kuş türü ile 71 farklı canlı türünün korunmasını ve aynı zamanda kuş gözlem terasları ile tematik rotalar aracılığıyla ekoturizme açılmasını hedeflemektedir (GBB 2019). Söz konusu sulak alanlar, Avrupa-Afrika kuş göç yolu üzerinde yer aldığından, bilimsel anlamda ornitoloji çalışmalarına da değerli bir saha sunmaktadır. Huzurlu (halk arasında "Hınzırlı") Yaylası, İslahiye ilçesinde Tandır Köyü sınırlarında yer almakta olup, 22 Nisan 2016 tarihli Bakan Olur'u ile 152 hektar büyüklüğünde Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Akdeniz fitocoğrafya bölgesinde, Amanos Dağları'nın güneyinde 1.600-2.000 metre rakımda konumlanan alanda; 86 familya ve 332 cinse ait toplam 714 bitki türü tespit edilmiş, bu türlerin 90'ı endemik, 29'u nadir tür statüsündedir. Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ilan edilen 21 yayla turizm merkezi içinde Karadeniz Bölgesi dışında yer alan üç merkezden biri olan Huzurlu Yaylası ile Gaziantep yayla turizmi açısından ülkemizin güneyinde belirgin bir konuma sahiptir (Doğanay, 2019).

Yavuzeli İlçesi Ekoturizm Alanları

Yavuzeli ilçesi sınırlarında, Merzimen Çayı'nın Fırat Nehri ile birleştiği noktada yer alan Rumkale; Birecik Barajı ile şekillenen yarımada karakteri ve dik kayalıkları üzerine kurulu yapısıyla, Halfeti güzergâhı üzerinden tekne turlarına entegre edilmiştir. Bu güzergâh; jeoturizm, kanyon turizmi ve kültürel-doğa turizmi bileşenlerinin sentezlendiği özgün bir ekoturizm rotası niteliği taşımaktadır (T.C. KTB. t.y.).

Nurdağı İlçesi Ekoturizm Alanları

Nurdağı ilçesi, Gaziantep'in batı geçiş kuşağında yer alan dağlık yapısı, kırsal peyzajı ve su kaynaklarıyla ekoturizm açısından değerlendirilebilecek önemli alanlara sahiptir. İlçede özellikle Sakçagözü Şelalesi, doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık, günübirlik rekreasyon ve serinleme amaçlı ziyaretler bakımından öne çıkmaktadır. Gaziantep Tabiat Turizmi Master Planı'nda Sakçagözü Şelalesi, Nurdağı ilçesinin tabiat turizmi potansiyeli taşıyan alanlarından biri olarak belirtilmekte; alanın yürüyüş, foto safari, kamp-karavan, bisiklet ve piknik gibi doğa temelli faaliyetlere uygun olduğu ifade edilmektedir (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı 2016; Adnan 2016). Ayrıca Denizin Kuzusu Mağarası, Nurdağı çevresinde yer almakta olup mağaracılık ve macera turizmi açısından değerlendirilebilecek jeolojik bir doğal miras alanıdır. Bu yönüyle Nurdağı, Gaziantep'in şelale, dağ peyzajı ve kırsal doğa deneyimi odaklı ekoturizm değerlerini temsil eden ilçelerinden biri olarak değerlendirilebilir (Anadolu Ajansı 2026; Aydoğdu 2023).

Nurdağında bulunan bu saklı cennetlerin birçok kaynakta ilçe bazlı konum bilgilerinde hataların olduğuda tespit edilmiştir (Aydoğdu 2023).

Araban İlçesi Ekoturizm Alanları

Araban ilçesi, Gaziantep'in kuzey kesiminde yer alan kanyon yapıları, Fırat Havzası'na yakın doğal peyzajı ve kırsal dokusuyla ekoturizm açısından dikkat çeken ilçelerden biridir. İlçede özellikle Habeş Kanyonu ve Köklüce Kanyonu öne çıkmaktadır. Habeş Kanyonu, Araban ilçesi sınırlarında yer alan doğal kanyon yapısı, tarihî kalıntıları ve biyolojik çeşitliliği ile bir ekoturizm alanı olarak tanımlanmakta; yürüyüş ve tırmanış parkurları açısından önemli bir doğa turizmi potansiyeli taşımaktadır (Orman Genel Müdürlüğü t.y.; GBB 2019). Köklüce Kanyonu ise Gaziantep İli Tabiat Turizmi Master Planı'nda Araban ilçesi Köklüce Köyü'nde yer alan, Gaziantep merkeze yaklaşık 58 km uzaklıkta bulunan ve kaya tırmanışı, kanyoning, kampçılık, macera yarışları ve doğa yürüyüşü gibi faaliyetlere uygun bir alan olarak belirtilmiştir (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı 2016). Ayrıca ilçenin Elif Mahallesi sınırlarında yer alan ve az bilinen bir başka doğa güzelliği ise Gala (Kale) Boyu kanyonuda bulunmaktadır (Bahtiyar Sarı 2024; Araban Belediyesi 2026).

Oğuzeli İlçesi Ekoturizm Alanları

Oğuzeli ilçesi, Gaziantep'in güneydoğusunda yer alan kırsal peyzajı, açık arazi yapısı ve kent merkezine yakın ulaşılabilir konumuyla ekoturizm açısından değerlendirilebilecek alanlara sahiptir. İlçede özellikle Gaffur Baba Tepesi öne çıkmakta; alan, Gaziantep İli Tabiat Turizmi Master Planı'nda tabiat turizmi potansiyeli taşıyan noktalar arasında gösterilmektedir (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı 2016). Gaffur Baba Tepesi'nin Gaziantep-Oğuzeli yolu üzerinde yer aldığı ve doğa yürüyüşü, kamp, karavan ve eğitim amaçlı yamaç paraşütü gibi etkinliklere uygun olduğu belirtilmektedir (Adnan 2016). Ayrıca Gaffur Baba Türbesi'nin Oğuzeli ilçesine bağlı Yalnızbağ Mahallesi çevresinde konumlanması, alanın yalnızca doğal peyzaj açısından değil, yerel ziyaret kültürü ve kültürel peyzaj bakımından da önem taşıdığını göstermektedir.

Karkamış İlçesi Ekoturizm Alanları

Karkamış ilçesi, Gaziantep'in güneydoğusunda Fırat Nehri kıyısında yer alması ve Karkamış Taşkın Ovası Sulak Alanı ile ilişkili doğal yaşam değerleri nedeniyle ekoturizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı kayıtlarında Karkamış Sulak Alanı'nın Gaziantep'in Karkamış ve Nizip ilçeleri ile Şanlıurfa'nın Birecik ilçesi sınırlarında yer aldığı; toplam yüzölçümünün 27.396 ha olduğu belirtilmektedir (T.C.TOB t.y.). Alan; kuş türleri, sürüngenler, memeliler ve sulak alan bitki örtüsü bakımından zengin bir habitat niteliği taşımakta, bu nedenle kuş gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı, yaban hayatı izleme ve çevre eğitimi gibi ekoturizm faaliyetleri için değerlendirilebilecek önemli bir doğal alan olarak öne çıkmaktadır (Özuslu & Tel, 2010; GBB 2018). Ayrıca Karkamış-Nizip Taşkın Ovası Sulak Alanı için geliştirilen ekopark yaklaşımı kapsamında kuş gözlem kuleleri, kuş gözlem evleri ve kontrollü ziyaret alanlarının planlanması, ilçenin sürdürülebilir ekoturizm açısından kurumsal düzeyde de değerlendirildiğini göstermektedir (GBB 2018).

Nizip İlçesi Ekoturizm Alanları

Nizip ilçesi, Hancağız Barajı, sucul ekosistem yapısı, kıyı peyzajı ve kuş gözlem potansiyeliyle öne çıkmaktadır; nitekim 2025 yılında Gaziantep'te ilk kez kaydedilen "telkuyruk" kuşunun Nizip ilçesindeki Hancağız Barajı'nda gözlemlenmesi, alanın ornitolojik değerini ve doğa fotoğrafçılığı açısından taşıdığı potansiyeli göstermektedir. Ayrıca Karkamış-Nizip Taşkın Ovası Sulak Alanı, Fırat Nehri ile ilişkili sulak alan karakteri, kuş gözlem olanakları ve ekopark planlamasıyla Nizip'in ekoturizm potansiyelini güçlendiren önemli bir doğal alan olarak değerlendirilmektedir; Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan ekopark projesinde kuş gözlem kuleleri, gözlem evleri, bilimsel araştırma-eğitim alanları ve kontrollü kullanım bölgelerinin planlanması, alanın sürdürülebilir ekoturizm yaklaşımıyla ele alındığını göstermektedir (Bahtiyar Sarı 2024; Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2025).

Tablo 3. Gaziantep İli Ekoturizm Odakları ve Başlıca Faaliyet Türleri

İlçeler	Öne Çıkan Ekoturizim Alanları	Baskın Ekoturizm Niteliği
Şehitkamil	Sof Dağı, Dülükbaba Tabiat Parkı, Erikçe Tabiat Parkı, Denizin Kuzusu Mağarası	Yayla, tabiat parkı, mağara, kent çevresi rekreasyon
Şahinbey	Sarıkayalar, Burç Tabiat Parkı, Alleben Göleti	Kaya peyzajı, tabiat parkı, gölet ve rekreasyon
İslahiye	Tahtaköprü Barajı, İdilli Vadisi, Karpuzatan Mesire Alanı, Huzurlu Yaylası	Baraj, vadi, mesire alanı, yayla turizmi
Yavuzeli	Rumkale, Merzimen Çayı/Kuzu Yatağı Gölü	Fırat kıyısı, akarsu ekosistemi, kültürel peyzaj
Nurdağı	Sakçögözü Şelalesi	Şelale, doğa yürüyüşü, manzara ve rekreasyon
Araban	Habeş Kanyonu, Köklüce Kanyonu	Kanyon, jeolojik peyzaj, macera turizmi
Oğuzeli	Gaffur Baba Tepesi	Seyir noktası, kırsal peyzaj, kültürel ziyaret alanı

Karkamış	Karkamış Taşkın Ovası	Sulak alan, kuş gözlemi, fotosafari
Nizip	Hancağız Barajı, Fırat Havzası çevresi	Baraj gölü, sulak alan, kuş gözlemi, doğa fotoğrafçılığı

Kaynak: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı (2013); Akın (2016); Meşe (2019) verilerinden derlenmiştir.

Yapılan Çalışmalar ve Etkileri

Akademik Çalışmalar

Gaziantep'in biyoçeşitliliğine ve ekoturizm potansiyeline ilişkin akademik çıktılar; flora-fauna envanteri, endemizm analizleri, geofit florası, sulak alan ekolojisi ve sürdürülebilir turizm planlaması başlıkları altında yoğunlaşmaktadır. Kütük (2017) tarafından yürütülen envanter çalışmasının, ilin tür sayısını yaklaşık iki katına çıkarmasının yanı sıra, ulusal düzeydeki "Nuh'un Gemisi" veri tabanına aktarılan kayıtlarla, Türkiye biyoçeşitlilik envanterine doğrudan katkı sağladığı belirtilmektedir. Kaya ve Acar (2020), Gaziantep ili geofit florası üzerine gerçekleştirdikleri çalışmada, koruma öncelikli soğanlı bitki taksonlarını ortaya koymuş; bu bulgular hem ekoturizmin tematik tasarımına hem de in situ koruma stratejilerine veri sağlamıştır.

Kurumsal Çalışmalar

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı (2013) tarafından hazırlanan Gaziantep Tabiat Turizmi Master Planı, ekoturizmin il düzeyinde stratejik bir çerçeveye oturtulması açısından temel politika belgesi olarak değerlendirilmektedir. Plan; sürdürülebilir kırsal kalkınma, biyolojik çeşitliliğin korunması, kültürel zenginliğin yaşatılması ve yöre halkının refahının yükseltilmesi gibi UNWTO temelli ölçütleri içselleştirmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Karkamış Ekopark, kuş gözlem terasları ve "Gaziantep Kuşları" yayını gibi girişimleri ise belgelerin sahaya yansımasında somut örnekler oluşturmaktadır (GBB 2019).

Sivil Toplum ve Yerel Aktörler

Yöredeki kuş gözlem toplulukları, fotoğrafçılık dernekleri ve doğa rehberliği inisiyatifleri; özellikle Hancağız Baraj Gölü ve Karkamış sulak alanlarında yürüttükleri kayıt çalışmalarıyla, akademik literatürün ulaşamadığı verilerin gri literatüre dahil edilmesini sağlamaktadır. Yener (2026) tarafından kayıt altına alınan takkeli cılıbıt gözlemi, vatandaş bilim (citizen science) yaklaşımının ilin kuş çeşitliliği envanterine sağladığı katkının güncel bir örneği olarak değerlendirilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada elde edilen bulgular, Gaziantep'in sahip olduğu yüksek biyolojik çeşitlilik, korunan alanlar, sulak alanlar, yaylalar ve kültürel-tarımsal peyzajların ekoturizmin geliştirilmesi açısından önemli bir kaynak oluşturduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Ödemiş ve Hassan (2019), Gümüşhane'nin flora ve fauna çeşitliliği, korunan alanları ve jeomorfolojik özelliklerinin önemli bir ekoturizm potansiyeli oluşturduğunu belirtmiştir. Yalçınkaya (2021) ise Kozan örneğinde doğal ve kültürel kaynak çeşitliliğinin ekoturizm açısından önem taşıdığını, ancak bu kaynakların sürdürülebilir biçimde değerlendirilebilmesi için koruma–kullanma dengesinin gözetilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Genç ve Baran (2026) tarafından Savur'da gerçekleştirilen çalışmada da doğal ve kültürel değerlerin önemli bir ekoturizm potansiyeli sunduğu; bununla birlikte altyapının geliştirilmesi, kaynakların korunması ve yerel halkın turizm süreçlerine katılımının sağlanmasının gerekli olduğu bildirilmiştir. Bu sonuçlar, Gaziantep için belirlenen doğal kaynak zenginliğinin yanı sıra altyapı ve tanıtım eksiklikleri, nitelikli insan kaynağı

gereksinimi ve sürdürülebilir alan yönetimine ilişkin bulgularla genel olarak örtüşmektedir. Dolayısıyla farklı destinasyonlarda gerçekleştirilen çalışmalar, doğal ve kültürel kaynak zenginliğinin ekoturizm gelişimi açısından önemli bir avantaj oluşturduğunu; ancak bu potansiyelin sürdürülebilir bir turizm değerine dönüştürülmesinin planlama, koruma, altyapı ve yerel katılımın birlikte ele alınmasına bağlı olduğunu göstermektedir (Ödemiş & Hassan, 2019; Yalçınkaya, 2021; Genç & Baran, 2026).

Bu çerçevede Gaziantep ili; 3.000'i aşan tür sayısı, yaklaşık 240 endemik bitki taksonu, ulusal öneme sahip Karkamış Sulak Alanı ve Amanos Dağları'nın güney uzantılarında yer alan Huzurlu Tabiat Parkı ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde doğa temelli turizm açısından yüksek bir potansiyele sahiptir. İlin Akdeniz–karasal iklim geçiş kuşağındaki konumu, kuş göç yolları üzerindeki stratejik yeri ve kültürel-gastronomik mirasla bütünleşen doğal ve tarımsal peyzajları, ekoturizmin stratejik bir kalkınma aracına dönüştürülmesi açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Bununla birlikte altyapı ve üstyapı yetersizlikleri, eğitimli insan kaynağı eksiklikleri, tanıtım ve pazarlama açıkları, koruma–kullanma dengesindeki kırılganlıklar ve iklim değişikliğine bağlı baskılar, mevcut potansiyelin sürdürülebilir biçimde değerlendirilmesini sınırlandıran temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle çok aktörlü yönetişim modeliyle desteklenen, taşıma kapasitesine dayalı planlamayı benimseyen ve yerel halkı doğrudan kalkınma ortağı olarak konumlandıran bütüncül bir ekoturizm stratejisinin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Böyle bir yaklaşımın hayata geçirilmesi durumunda Gaziantep'in yalnızca kültür ve gastronomi turizmiyle değil, aynı zamanda biyoçeşitlilik ve doğa temelli turizm olanaklarıyla da Türkiye'nin nitelikli ve sürdürülebilir turizm destinasyonlarından biri olarak konumlanabileceği değerlendirilmektedir.

Gaziantep'in doğa turizmi ve ekoturizm potansiyelinin sürdürülebilir biçimde harekete geçirilebilmesi için aşağıdaki başlıkların öncelikli olarak ele alınması önerilmektedir.

- **Taşıma kapasitesine dayalı ziyaretçi yönetimi:** Huzurlu Tabiat Parkı, Burç Tabiat Parkı ve Karkamış Ekoparkı gibi hassas alanlarda biyofizik ve sosyal taşıma kapasitelerinin belirlenmesi ve zonlama temelli ziyaretçi yönetim planlarının uygulanması gerekmektedir.
- **Topluluk temelli ekoturizm modelleri:** İslahiye Tandır, Yamaçoba ve Yavuzeli kırsal yerleşmelerinde kooperatif tipi konaklama, rehberlik ve gastronomi paketleri geliştirilerek, gelirin yerel halkta kalmasını sağlayan modeller kurgulanmalıdır.
- **Gastronomi ve agroturizm entegrasyonu:** UNESCO Gastronomi Şehri statüsünden hareketle, Antep fıstığı bağları ve geleneksel bahçeler agroturizm rotalarına dahil edilmeli; mevsimsel hasat deneyimleri tematik turlara dönüştürülmelidir.
- **Jeopark başvurusu ve yorumlama altyapısı:** Rumkale-Halfeti hattı ve Yesemek Açık Hava Müzesi'ni kapsayan koridorda, ulusal jeopark başvurusunun gündeme alınması; QR-tabanlı yorumlama panoları ve dijital rehber uygulamaları ile bilgi tabanlı doğa turizmi deneyiminin güçlendirilmesi önerilmektedir.
- **Eğitim ve sertifikasyon programları:** Gaziantep Üniversitesi öncülüğünde, doğa rehberliği, kuş gözlem ve sürdürülebilir konaklama sertifika programları açılarak, eğitimli insan kaynağı boşluğunun kapatılması hedeflenmelidir.
- **Çok aktörlü yönetişim modeli:** Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Gaziantep Valiliği, Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep Üniversitesi, ilgili STK'lar ve özel sektörü kapsayan bir

"Ekoturizm Konseyi" aracılığıyla, alan yönetimi, izleme ve raporlama süreçlerinin koordine edilmesi gerekmektedir.

- **İklim değişikliğine uyum:** Bölgede beklenen kuraklık ve sıcaklık artışı senaryolarına karşı, sulak alanların su bütçesi yönetimi, yangın hassasiyeti yüksek meşelik-maki alanlarında erken uyarı sistemleri ve klima-resilient ekoturizm rotalarının tasarlanması önem arz etmektedir.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Etik Onayı

Bu makale için etik kurul izni gerekmemektedir.

Kaynakça

Akan, H., & Sade, Y. B. (2015). Kahta (Adıyaman) merkezi ve Narince köyünün etnobotanik açıdan araştırılması. *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 4*(2), 219–248.

Akın, A. (2019). Ekoturizm alanlarının değerlendirilmesi ve ekoturizmin uygulanabilirliğinin araştırılması (Gaziantep örneği). *International Journal of Social and Economic Sciences, 6*(2), 25–31. https://ijses.org/index.php/ijses/article/view/189

Anadolu Ajansı. (2015, 3 Temmuz). *Sakçagözü Şelalesi yeni yatırımlarla cazibe merkezi olacak*. https://www.aa.com.tr/tr/yasam/sakcagozu-selalesi-yeni-yatirimlarla-cazibe-merkezi-olacak/2652431

Anadolu Ajansı. (2026, 16 Mart). Türkiye'de ilk kez Gaziantep'te görüldü: Göç mevsiminde sürpriz. *Sözcü*. https://www.sozcu.com.tr/turkiye-de-ilk-kez-gaziantep-te-goruldu-goc-mevsiminde-surpriz-p302178

Avcı, M. (2012). Çeşitlilik ve endemizm açısından Türkiye'nin bitki örtüsü. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, (13), 27–55.

Aydoğdu, A. A. (2023). *Gaziantep'in ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi: Sürdürülebilir turizm için ekoturizm rotasının belirlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi.

Bahtiyar Sarı, D. (2024). Alternative tourism potential of Gaziantep province from a sustainable tourism perspective. A. Altaş, A. Başoda, Y. Acar, & N. Çullu Kaygısız (Ed.), *IV. International Sustainable Tourism Congress: Conference proceedings e-book* içinde (ss. 33–43). Aksaray University.

Birdir, K., Buzcu, Z., Sarı, D. B., & Birdir, S. S. (2016). Gaziantep'in gastronomi turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi. B. Zengin vd. (Ed.), *1. Uluslararası Gastronomi Turizmi Araştırmaları Kongresi bildiri kitabı* içinde (ss. 57–72).

Doğal güzellikler. (t.y.). https://araban.bel.tr/icerik/dogal-guzellikler.html

Doğanay, S. (2019). Yayla turizmi. N. Kozak (Ed.), *Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi* içinde. https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/yayla-turizmi

Ekim, T., Koyuncu, M., Duman, H., Aytaç, Z., & Adıgüzel, N. (2000). *Türkiye bitkileri kırmızı kitabı (Eğrelti ve tohumlu bitkiler)*. Türkiye Tabiatını Koruma Derneği.

Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve (eko) turizm*. Erk Yayıncılık.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2015, 3 Temmuz). *Gaziantep'in yeni cazibe merkezi: Alleben Göleti*. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantepin-yeni-cazibe-merkezi-alleben-goleti

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2018a, 12 Aralık). *Büyükşehir, Karkamış-Nizip Taşkın Ovası sulak alanını canlandıracak*. https://gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehir-karkamis-nizip-taskin-ovasi-sulak-alanini-canlandiracak

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2018b, 6 Şubat). *Karkamış-Nizip Taşkın Ovası Sulak Alanı Ekopark Projesi hazırlandı*. https://www.gaziantep.bel.tr/en/haberler/karkamis-nizip-taskin-ovasi-sulak-alani-ekopark-projesi-hazirlandi

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2019, 7 Ocak). *Gaziantep semalarında görülen kuş türleri*. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantep-semalarinda-gorulen-kus-turleri

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2026, 11 Ocak). 1 milyon 21 bin 138 turist şehrimizi ziyaret etti. *Gaziantep İlk Haber*. https://gaziantepilkhaber.com/1-milyon-21-bin-138-turist-sehrimizi-ziyaret-etti

Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). *Rumkale*. https://gaziantep.ktb.gov.tr/TR-52351/rumkale.html

Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2025, 19 Ocak). 2024 yılı turizm istatistikleri raporu. *BirGün*. https://www.birgun.net/haber/gaziantepte-son-20-yilin-turist-rekoru-kirildi-591935

Genç, I., & Baran, M. (2026). Ekoturizm kapsamında Mardin ili Savur ilçesinin kentsel imaj kriterleri üzerinden incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 30*(2), 243–261.

Gülcan, B., Olcay, A., Sakal, H. B., & Atılgan, E. (2024). *Turizm tanıtım ve geliştirme yol haritası: Gaziantep turizm tanıtım ve geliştirme yol haritası*. Kapadokya Üniversitesi Yayınları.

Güner, A., Aslan, S., Ekim, T., Vural, M., & Babaç, M. T. (Ed.). (2012). *Türkiye bitkileri listesi (Damarlı bitkiler)*. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği.

Kaya, H., & Acar, Z. (2020). Gaziantep ili geofit florası üzerine bir araştırma. *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma, 13*(1), 108–116.

Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik turizm ve sürdürülebilir kırsal kalkınma. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2012*(1), 11–29. https://izlik.org/JA73ZG53LC

Kılıç, D. D. (2026). Amasya Üniversitesi'nde bitki ekolojisi ve çevresel etkileşim konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (Amasya Üniversitesi 20. Yıl Özel Sayısı), 73–88. https://doi.org/10.71218/asobid.1875752

Köroğlu, Ö., & Karaman, S. (2014). Doğaya dayalı turizm faaliyetlerinin gelişiminde toplum temelli doğal kaynak yönetiminin önemi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014*(1), 95–106. https://doi.org/10.18493/kmusekad.05157

Kütük, M. (2017). *Gaziantep'in biyolojik çeşitlilik envanter ve izleme çalışması* (Sonuç raporu). Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Orman ve Su İşleri Bakanlığı. https://habermerkezi.gaziantep.edu.tr/2017/03/04/gaziantepin-biyocesitliligi-belirleniyor/

Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (t.y.). *Meteoroloji Genel Müdürlüğü*. https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=H&m=GAZIANTEP

Meşe, H. (2019). *Gaziantep'in kuşları: Gaziantep semalarında görülen kuş türleri*. Gazikültür A.Ş. Yayınları.

Ödemiş, M., & Hassan, A. (2019). Gümüşhane'nin eko-turizm potansiyelinin kavramsal analizi ve bu potansiyelin değerlendirilmesine yönelik öneriler. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10*, 59–70.

Özuslu, E., & İskender, E. (2009). Sof Dağı'nın Gaziantep soğanlı bitkileri. *Biological Diversity and Conservation, 2*(2), 78–84. https://izlik.org/JA48DX47AJ

Özuslu, E., & Tel, A. Z. (2010). Karkamış sulak alanının (Gaziantep-Türkiye) biyolojik çeşitliliği. *Türkiye Bilimsel Derlemeler Dergisi, 3*(2), 11–32.

Saraçoğlu, S., & Kanca, B. (2023). Ekoturizm. O. Karkacıer & M. Korkmaz (Ed.), *Sosyal, beşeri ve idari bilimler alanında akademik araştırma ve derlemeler III* içinde (ss. 541–570). Platanus Publishing.

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Gaziantep Valiliği. (2024). *Gaziantep ili 2024 yılı çevre durum raporu*. https://webdosya.csb.gov.tr/v2/ced/2026/01/Gaziantep_icdr2024-20260115134800.pdf

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007). *Türkiye turizm stratejisi 2023*.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2026a, 13 Nisan). *Dağ ve doğa yürüyüşü: 100. Yıl Atatürk Kültür Parkı, Erikçe Kent Ormanı, Huzurlu Yaylası, Merzimen Deresi, Sakçagözü Şelalesi ve Sof Dağı Yaylası*. Kültür Portalı. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/TurizmAktiviteleri/dag-ve-doga-yuruyusu--100--yil-ataturk-kultur-parki--erikce-kent-ormani--1---huzurlu-yaylasi--1---huzurlu-yaylasi--merzimen-deresi--sakcagozu-selalesi--sof-dagi-yaylasi--1---sof-dagi-yaylasi--2--

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2026b). *Mağara turizmi*. Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü. https://yigm.ktb.gov.tr/tr-10335/magara-turizmi.html

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü. (t.y.). *Mağara turizmi*. https://yigm.ktb.gov.tr/tr-10335/magara-turizmi.html

T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü, 3. Bölge Müdürlüğü. (2016). *Gaziantep doğa turizmi master planı: 2016–2019*.

T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 15. Bölge Müdürlüğü, Gaziantep Şube Müdürlüğü. (2013). *Gaziantep ilinde doğa turizmi master planı 2013–2023*. https://bolge3.tarimorman.gov.tr/Documents/GAZ%C4%B0ANTEP.pdf

T.C. Şehitkamil Kaymakamlığı. (2019, 21 Mayıs). *Dülükbaba biyolojik gölet (Tabiat Parkı)*. https://sehitkamil.gov.tr/biyolojik-golet

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2013). *Gaziantep iline ait tabiat turizmi master planı (2013–2023)*. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü.

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 3. Bölge Müdürlüğü. (t.y.). *Tabiat parkları*. https://bolge3.tarimorman.gov.tr/Menu/21/Tabiat-Parklari

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 3. Bölge Müdürlüğü. (2026). *Sulak alanlar*. https://bolge3.tarimorman.gov.tr/Menu/42/Sulak-Alanlar

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü, 3. Bölge Müdürlüğü. (t.y.). *Sulak alanlar*. https://bolge3.tarimorman.gov.tr/Menu/42/Sulak-Alanlar

The International Ecotourism Society. (1990). *Ecotourism definition*. https://ecotourism.org/ties-overview/

The International Ecotourism Society. (2015). *TIES announces ecotourism principles revision*. https://ecotourism.org/news/ties-announces-ecotourism-principles-revision/

United Nations World Tourism Organization. (2002). *Ecotourism and protected areas*.

Wood, M. E. (2002). *Ecotourism: Principles, practices and policies for sustainability*. UNEP/TIES.

Yalçınkaya, N. M. (2021). Adana ili-Kozan ilçesinin ekoturizm potansiyelinin sürdürülebilir turizm yaklaşımıyla araştırılması. *Turkish Journal of Forest Science, 5*(2), 478–495.

Yener, Y. (2026, 16 Mart). Türkiye'de ilk kez Gaziantep'te görüldü: Takkeli cılıbıt. *Sözcü*. https://www.sozcu.com.tr/turkiye-de-ilk-kez-gaziantep-te-goruldu-goc-mevsiminde-surpriz-p302178

Yerleşmiş, N. (2015). *Gaziantep turizm coğrafyası* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

Zeynalov, Y., Yayla, F., Uma, M. M., & Yelken, H. (2023). Altındağ (Nizip/Gaziantep) florası. *Bağbahçe Bilim Dergisi, 10*(3), 1–22.

Extended Abstract

Purpose and Scope

This review evaluates the nature tourism and biodiversity-based ecotourism potential of Gaziantep province, located in southeastern Türkiye. Situated in a transition zone between Mediterranean and continental climatic conditions, Gaziantep possesses rich biological diversity attributable to its topographic heterogeneity, habitat mosaic encompassing steppe, forest, and wetland ecosystems, and its strategic position along major bird migration routes connecting Europe and Africa.

Method

The study was designed as a literature-based review aiming to assess the ecotourism potential of Gaziantep at the district level. A comprehensive literature survey was conducted covering scientific articles published between 2003 and 2026, nature tourism and protected area documents issued by the Republic of Türkiye Ministry of Agriculture and Forestry, accessible reports, promotional materials, and planning documents from Gaziantep Metropolitan Municipality and relevant institutions. The data obtained were classified on the basis of Gaziantep's nine districts: Şehitkamil, Şahinbey, Oğuzeli, Nizip, Karkamış, Yavuzeli, Araban, Nurdağı, and İslahiye. For each district, prominent natural areas, ecotourism activity types, and sustainable tourism potential were evaluated. The data were analyzed qualitatively, and the study was structured as a comparative review based on the interpretation of existing sources.

Findings

Biodiversity inventory studies, notably the "Biological Diversity Inventory and Monitoring Study of Gaziantep" conducted in 2013 under a protocol between Gaziantep University Department of Biology and the Ministry of Forestry and Water Affairs, have documented more than 3,000 species in the province, substantially expanding the previously known inventory of approximately 1,800 species. Furthermore, approximately 240 endemic plant species have been recorded, including taxa bearing the city's name such as *Satureja aintabensis* (Antep rock thyme) and *Symphytum aintabicum* (Antep comfrey), underscoring the province's botanical uniqueness. The Karkamış-Nizip Floodplain Wetland Area, designated as one of Türkiye's 45 nationally important wetlands, harbors 238 bird species and 71 different vertebrate species, while the first observation of the three-banded plover (*Thinornis tricollaris*) at Hancağız Dam Lake in 2026 provides contemporary evidence of the province's ornithological significance.

The findings reveal that Gaziantep's ecotourism potential is not limited to individual natural sites but demonstrates a multifaceted structure requiring the integrated evaluation of nature parks, wetlands, caves, plateaus, canyons, dam lakes, rural settlements, and cultural landscape areas. Huzurlu and Burç Nature Parks, Sof Mountain, Habeş Canyon, Karkamış Wetland Area, and dam lakes provide opportunities for diverse activities including birdwatching, trekking, camping, photographic safaris, and boat tours. At the district level, Şehitkamil and Şahinbey districts are distinguished by nature parks, urban forests, caves, and recreation areas; Yavuzeli, Nizip, and Karkamış districts feature the Euphrates River, wetlands, and water-based ecotourism potential; İslahiye and Nurdağı districts offer plateaus, dams, waterfalls, and mountainous landscapes; while Oğuzeli and Araban districts present rural landscape and canyon-based ecotourism opportunities.

A SWOT analysis reveals that high biodiversity, integration potential with cultural and gastronomic heritage, the UNESCO Creative City of Gastronomy designation, and a strategic position on bird migration routes constitute major strengths and opportunities. However, infrastructure gaps and tourism

inadequate facilities, insufficient promotion and marketing, shortage of qualified guides and trained personnel, limited ecotourism-oriented accommodation facilities, and pressures arising from climate change and uncontrolled urbanization persist as significant weaknesses and threats. Visitor statistics indicate that the number of visitors accommodated in the province exceeded 1.5 million in 2024, reaching a record level in the last 20 years, with total visitors surpassing 2 million.

Conclusions and Recommendations

In conclusion, the study recommends a holistic ecotourism strategy founded on sustainability principles, supported by multi-actor governance models, incorporating carrying capacity-based planning, and positioning local communities as direct development partners. Priority areas include biophysical and social carrying capacity determination and zoning-based visitor management for sensitive areas; community-based ecotourism models through cooperative-type accommodation and gastronomy packages; agrotourism integration leveraging the UNESCO Gastronomy City status; national geopark application for the Rumkale-Halfeti corridor; nature guiding and sustainable accommodation certification programs led by Gaziantep University; establishment of an Ecotourism Council for coordinated area management; and climate change adaptation through water budget management for wetlands and early warning systems for fire-sensitive areas. Implementation of such a comprehensive strategy would position Gaziantep not only as a cultural and gastronomic destination but also as one of Türkiye's distinguished nature tourism destinations at the international level.